

Handläggare
Erica Björklund
Telefon: 08-50825292**Till**
Kommunstyrelsen

Remiss av En brottsbekämpande verksamhet hos Försäkringskassan (Ds 2026:4)

Kontorsutlåtande med hänvisning till kort remisstid

Svar på remiss från kommunstyrelsen, Dnr KS 2026/380

Förvaltningens beslut

1. Socialförvaltningens kontorsutlåtande översänds till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Sammanfattning av remissen

Kommunstyrelsen har remitterat *En brottsbekämpande verksamhet hos Försäkringskassan (Ds 2026:4)* till Socialförvaltningen för yttrande.

Socialdepartementet har under 2024 låtit ta fram fyra delredovisningar inom uppdraget att se över 2021 års bidragsbrottsutredningsförslag om ett administrativt sanktionssystem och en bidragsspärr. Den aktuella promemorian, Ds 2026:4, är den sista delredovisningen och behandlar hur en särskilt avgränsad verksamhet för utredning av bidragsbrott bör utformas.

Utredningen föreslår att en fristående brottsutredande verksamhet inrättas inom Försäkringskassan. Verksamheten ska utreda bidragsbrott av normalgraden samt andra vanligt förekommande brott kopplade till Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens ersättningar samt vissa arbetsmarknadspolitiska förmåner.

Förslagen omfattar bland annat:

- inrättandet av en brottsutredande verksamhet och en underrättelseverksamhet hos Försäkringskassan
- nya tvångsmedelsbefogenheter
- en ny lag om personuppgiftsbehandling
- ändringar i sekretesslagstiftningen
- följdändringar i andra myndigheters regelverk
- en bestämmelse om särskild åtalsprövning för bidragsbrott

Utredningen föreslår att samtliga förändringar träder i kraft den 1 januari 2028.

Beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för strategi och utveckling.

Förvaltningens synpunkter

Sammanfattning av synpunkter

Socialförvaltningen delar bedömningen att felaktiga utbetalningar, fusk och bidragsbrott medför betydande samhällsskador och att det förebyggande och brottsbekämpande arbetet därför behöver stärkas. Förvaltningen *motsätter* sig dock utredningens förslag om att inrätta en brottsbekämpande verksamhet inom Försäkringskassan i den form som föreslås.

Socialförvaltningen bedömer att förslaget om en brottsbekämpande verksamhet hos Försäkringskassan innebär betydande risker och negativa konsekvenser. Förvaltningen anser att dessa inte står i proportion till de potentiella positiva effekter som utredningen lyfter. Därför *avstyrker* förvaltningen förslaget och bedömer att det inte utgör en ändamålsenlig lösning för att motverka och utreda bidragsbrott.

Socialförvaltningen *tillstyrker* förslaget om att inrätta en underrättelseverksamhet. Förvaltningen bedömer att en särskilt avgränsad funktion för hantering, bearbetning och analys av underrättelser kan stärka det förebyggande arbetet mot felaktiga utbetalningar och bidragsbrott. En sådan verksamhet bedöms kunna ge positiva effekter både inom socialförsäkringen och välfärdsområdet i stort.

Socialförvaltningen *avstyrker* utredningens förslag om särskild åtalsprövning för vårdslöst bidragsbrott, ringa bidragsbrott och bidragsbrott av normalgraden. Utredningen lämnar helt obesvarat hur administrativa sanktioner ska hanteras inom ekonomiskt bistånd, samtidigt som socialtjänstens roll inte berörs trots att strafföreläggande föreslås ersättas av verksamhetsinterna sanktioner. Förvaltningen bedömer att ett administrativt sanktionssystem inte är förenligt med socialtjänstens uppdrag eller dess funktion som samhällets yttersta skyddsnät. Sanktioner riktade mot personer i behov av försörjningsstöd riskerar att få allvarliga konsekvenser för både enskilda och socialtjänstens legitimitet. Samtidigt framhåller förvaltningen att bidragsbrott inom ekonomiskt bistånd inte får hamna utanför sanktions- och straffsystemen, då sådana brott har långtgående negativa effekter och behöver bekämpas med samma prioritet som andra bidragsbrott. Ett sådant utfall skulle vara förödande för välfärds- och rättssystemets funktion och legitimitet.

Ställningstaganden

Socialförvaltningen lämnar synpunkter på de delar av utredningen som berör förvaltningens verksamhetsområden och avstår från att kommentera förslagen om hur den brottsbekämpande myndigheten praktiskt ska utformas, förslag om ny lag om personuppgiftsbehandling och ändringar i sekretesslagstiftningen. Förvaltningen delar utredningens bedömning att arbetet mot felaktiga utbetalningar och bidragsbrott behöver stärkas, men *avstyrker* förslaget att flytta delar av det brottsutredande arbetet från Polismyndigheten till en välfärdsmyndighet.

Socialnämnden yttrade sig i maj 2025 över en tidigare delpromemoria i samma utredning och avstyrkte då förslagen om sanktionsavgifter och bidragsspärr. Nämnden bedömde att nackdelarna övervägde fördelarna, även om förslagen kunde innebära minskat fusk och snabbare sanktionering. De risker som lyftes var bland annat minskat förtroende för socialförsäkringssystemen, ökad rädsla hos personer i behov av ekonomiskt stöd, större behov av ekonomiskt bistånd, negativa ekonomiska konsekvenser för barnfamiljer, risk för att förslagen uppfattas som en avkriminalisering av vissa bidragsbrott samt ökad administrativ belastning för kommuner och andra myndigheter.

Förvaltningen vidhåller dessa bedömningar och framför att samtliga synpunkter fortsatt är högaktuella, särskilt då den aktuella delpromemorian utgår från att tidigare föreslagna åtgärder ska genomföras.

Utredningens förslag syftar till att stärka arbetet mot välfärdsbrott, särskilt bidragsbrott inom Försäkringskassans och Pensionsmyndighetens områden, och lyfter fördelar kopplade till effektivare och mer rättssäkra utredningar. Samtidigt konstaterar utredningen att den nya verksamheten måste byggas upp från grunden, vilket kräver betydande tid och resurser.

Socialförvaltningen *avstyrker* att förslaget skulle vara mer kostnadseffektivt eller rättssäkert än en motsvarande satsning inom befintlig brottsbekämpande myndighet, särskilt med fokus på kompetensförstärkning och effektivare utredningsprocesser.

Försäkringskassans brottsbekämpande verksamhet

Den föreslagna brottsbekämpande verksamheten hos Försäkringskassan ska omfatta både brottsutredning och underrättelsearbete, med initialt fokus på ersättningar från Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och vissa arbetsmarknadspolitiska förmåner. Verksamheten föreslås även omfatta närliggande brott som identitetsbrott, urkunds förfälskning, osant intygande, bedrägeri och penningtvätt när dessa är kopplade till ärenden hos de berörda myndigheterna.

Socialförvaltningen bedömer att en ordning där två myndigheter parallellt utreder samma typ av brott varken är kostnadseffektivt eller rättssäkert. Förslaget riskerar dessutom att leda till ojämn prioritering av brott beroende på vilken myndighet de riktas mot, vilket skapar bristande förutsägbarhet, rättslig obalans och oenhetliga tolkningar. Förvaltningen framhåller att dessa närliggande gärningar även förekommer inom socialtjänstens område och orsakar felaktiga utbetalningar av ekonomiskt bistånd. Dessa brott riskerar att fortsatt nedprioriteras och läggas ned när Polismyndigheten samtidigt förväntas prioritera andra brottstyper.

Försäkringskassans befogenhet att hantera tvångsmedel

Försäkringskassan föreslås ges tvångsmedelsbefogenheter, såsom att delta vid husrannsakan, verkställa beslag, genomföra registertopsning och tillfälligt omhänderta elektronisk kommunikationsutrustning. Dessa åtgärder innebär betydande ingrepp i den personliga integriteten och kräver därför en mycket tydlig reglering samt noggrann analys av de risker som följer av att en välfärdsmyndighet utövar sådana befogenheter.

Förvaltningen betonar att tvångsmedlen kan påverka allmänhetens förtroende för Försäkringskassan och andra myndigheter som beslutar om ekonomiskt stöd. Det är därför avgörande att de potentiella negativa effekterna identifieras, motverkas och följs upp för att värna legitimiteten i välfärdssystemet.

Försäkringskassans ska bedriva underrättelseverksamhet och arbeta brottsförebyggande

Försäkringskassans underrättelseverksamhet föreslås samla in, bearbeta och analysera information som kan indikera felaktiga utbetalningar och bidragsbrott. Verksamheten ska både stödja den brottsutredande verksamheten och den myndighetsutövande verksamheten, samt kunna underrätta andra myndigheter inom ramen för gällande sekretesslagstiftning.

Verksamheten ska stärka det förebyggande arbetet mot välfärdsbrott genom att bidra till att identifiera risker och systematiska fel inom välfärdssystemet.

Socialförvaltningen *tillstyrker* förslaget och instämmer i att en särskilt avgränsad funktion för hantering, bearbetning och analys av underrättelser kan stärka det förebyggande arbetet mot felaktiga utbetalningar och bidragsbrott. En sådan verksamhet bedöms kunna ge positiva effekter både inom socialförsäkringen och välfärdsområdet i stort.

En bestämmelse om särskild åtalsprövning för bidragsbrott

Utredningen föreslår en särskild åtalsprövning för vårdslöst bidragsbrott, ringa bidragsbrott och bidragsbrott av normalgraden.

Förslaget innebär att åtal endast ska väckas när det bedöms vara påkallat från allmän synpunkt, medan övriga fall ska hanteras genom administrativa sanktioner inom respektive myndighet. Detta är en del av utredningens ambition att flytta mindre allvarliga bidragsbrott från det straffrättsliga systemet till ett förvaltningsrättsligt sanktionsförfarande.

Utredningen lämnar dock helt obesvarat hur administrativa sanktioner ska hanteras inom kommunerna och socialtjänsten, trots att bidragsbrott även förekommer inom ekonomiskt bistånd. Socialförvaltningen *avstyrker* därför förslaget om särskild åtalsprövning och motsätter sig utredningens bedömning att konsekvenserna för kommunerna skulle vara begränsade. Förvaltningen anser att konsekvenserna måste analyseras utifrån socialtjänstens faktiska verksamhet och ansvar.

Förvaltningen bedömer att socialtjänstens uppdrag inte är förenligt med ett administrativt sanktionssystem likt det som föreslås för de andra myndigheterna. Socialtjänstens roll som samhällets yttersta skyddsnät skulle urholkas om myndigheten samtidigt förväntas besluta om sanktioner mot personer i behov av försörjningsstöd. Sådana sanktioner riskerar att få allvarliga konsekvenser för både enskilda och socialtjänstens legitimitet.

Socialförvaltningen framhåller att utredningen saknar ett barnrättsperspektiv och en barnkonsekvensanalys i denna del. Detta är särskilt allvarligt då ett administrativt sanktionssystem inom socialtjänsten riskerar att direkt påverka barn i familjer som är beroende av ekonomiskt bistånd för sin grundläggande försörjning. Förvaltningen har både i detta och tidigare utlåtanden lyft risken för att barnfamiljer kan hamna i en mycket svår ekonomisk situation till följd av administrativa sanktioner och bidragsspärr. Om ett sådant sanktionssystem även skulle omfatta socialtjänstens område ökar riskerna avsevärt, och barn i redan utsatta ekonomiska situationer riskerar att drabbas ytterligare.

Samtidigt understryker förvaltningen att bidragsbrott inom ekonomiskt bistånd inte får hamna utanför sanktions- och straffsystemen. Dessa brott har långtgående negativa effekter och behöver bekämpas med samma prioritet som andra bidragsbrott. Om förslagen genomförs riskerar bidragsbrott inom ekonomiskt bistånd att helt falla utanför sanktionssystemet och avkriminaliseras, vilket skulle vara förödande för välfärds- och rättssystemets funktion och legitimitet.

Veronica Carstorp Wolgast
Socialdirektör
Socialförvaltningen

Avdelningschef
Socialförvaltningen

Bilaga

1. En brottsbekämpande verksamhet hos Försäkringskassan
(Ds 2026:4)

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Veronica Carstorp Wolgast, Socialdirektör	2026-04-24